

Μετα-Ψυχολογία
153η Συνάντηση
Βασίλειος Μαούτσος

14/02/12

Μεταψυχολογικό Σεμινάριο
‘Ινστιτούτο Κλασικής Ψυχανάλυσης’
‘Unconscious’, 1915, Τόμος XIV
3η Συνάντηση

Εφ’ όσον ήδη από την εποχή της αποτυχημένης προσπάθειας του «Σχεδίου» έχουμε προετοιμάσει τον εαυτό μας για τα πλέον απίθανα κλινικά συμπεράσματα όταν θα φτάναμε στα μεταψυχολογικά κείμενα του Freud μπορούμε αυτή τη στιγμή να ισχυριστούμε ότι είμαστε έτοιμοι να τα δεχτούμε. Στα τρία τελευταία του κείμενα έχουμε βρεθεί αντιμέτωποι με τον ασθενή ο οποίος ισχυρίζεται ότι έχει εντός του ένα ‘ξένο σώμα’ (π.χ. ένα άγχος) το οποίον τον παρενοχλεί τα μέγιστα. Κατά τεκμήριο, όσον αφορά τις ονομαζόμενες ‘αυτό-συντηρητικές’ του λειτουργίες το ξένο σώμα ουδόλως τον παρενοχλεί και μάλιστα ο ασθενής αποδέχεται πέραν πάσης αμφιβολίας την επιθυμία του να πορεύεται συντονισμένα ως προς αυτό. Εξ αυτού άλλωστε του λόγου αποδέχεται πλήρως την αμιγώς ‘ναρκισσιστική’ σχέση την οποίαν έχει με αυτή την επίδραση του ξένου σώματος επάνω του και υπακούει στις προσταγές του να επιτελέσει απρόσκοπτα ότι του διαμηνύει ως προς τις ονομαζόμενες ‘βιολογικές’ λειτουργίες. Εάν ονομάσουμε αυτή την τόσο αγαπητή και επιθυμητή επένδυση αυτού που είναι άκρως απαραίτητο για την ζωή ως ‘λίμπιντο’ τότε στον ασθενή γεννάται το ερώτημα του πως θα απαλλαγεί εκ της ‘υπερβάλλουσας’ λίμπιντο που δεν εξυπηρετεί κάποιο βιολογική σκοπιμότητα εξ όσων μπορεί να αντιληφθεί. Αυτό δε το ερώτημα απευθύνει μονίμως προς τον αναλυτή του. Εξηγεί βεβαίως ότι διαρκώς και μακροχρονίως προσπαθεί να ξεπεράσει αυτό του το πρόβλημα με υποκατάστατα αυτό-συντηρητικών επενδύσεων που στο βαθμό που λειτουργούν προσομοιάζουν με σωματικές λειτουργίες. Καθ’ όλη τη διάρκεια της ζωής του φτιάχνει ‘ιδέες’ μέσα από τις οποίες η ένταση των συμπτωμάτων του εκ της ύπαρξης του ξένου σώματος αμβλύνονται. Όμως το πελώριο μέγεθος του ξένου σώματος που εκφράζεται ως υπερβάλλουσα ναρκισσιστική λίμπιντο είναι τέτοιο ώστε οι σχηματιζόμενες ‘ιδέες’ έχουν σχετικά μικρή ευεργετική επίδραση επί της πορείας του προβλήματός του. Οι ‘ιδέες’ και οι συνοδευτικές τους ‘λέξεις’ όντως απορροφούν σημαντική λιβιδινική ενέργεια αλλά η υπολειπόμενη παραμένει μονίμως κυρίαρχη διότι φαίνεται σαν να φτιάχνεται καινούργια ολοένα και περισσότερη ανεξαρτήτως του πόσες πολλές ‘ιδέες’ μπορεί να κατασκευάζει ο ασθενής ή, ενδεχομένως εξαιτίας αυτής της παραγωγής ιδεών. Έτσι καινούργια και παλιά λιβιδινική ενέργεια συνυπάρχουν. Επίσης καθ’ όν χρόνο φτιάχνονται οι εν λόγω ‘ιδέες’ και ‘λέξεις’ ως σωματικά υποκατάστατα βιολογικών διαστάσεων η όλη διαδικασία ακολουθείται από ‘αισθήματα’, ‘συναισθήματα’ ή ‘ψυχισμό’ που συνιστούν το υποκειμενικό ‘βίωμα’ των συνταρακτικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα εντός του. Εξ αιτίας της διαρκούς και ακόρεστης ανάγκης του ασθενούς για ‘ευχαρίστηση’ στη πράξη το πλέον δύσκολο έργο για ασθενή και αναλυτή είναι ο χειρισμός της λειτουργίας της ψευδαίσθησης ότι οι ‘ιδέες’ του ασθενή (αλλά και του αναλυτή) δεν είναι υποκατάστατα βιολογικών ‘πράξεων’ αλλά αυτές οι ίδιες οι πράξεις, δηλαδή, η επονομαζόμενη «πραγματικότητα». Δηλαδή, ορθώς ο Freud μας προειδοποιεί ότι η όλη διαδικασία ‘δεν έχει τίποτα απολύτως να κάνει με ανατομία’ αν και τόσο πολύ θα το επιθυμούσαμε κάτι τέτοιο. Εν κατακλείδι, η όλη διαδικασία παραγωγής συναισθημάτων και ιδεών συνιστά ένα άεναο κύκλο κυκλοφορίας του ξένου σώματος - παλιού και νέου - όπου το κάθε τι βρίσκεται σε δύο θέσεις η μία εκ των οποίων είναι ‘συνειδητή’, περισσότερο ιδεατή και σταθερή ενώ η άλλη είναι ‘ασυνειδητή’, περισσότερο ενορμητική και ασταθής. Όμως δεν θα περάσει πολύς χρόνος προτού η δεύτερη κατάσταση περάσει στη πρώτη θέση με άλλοτε άλλου βαθμού ιδεατή επεξεργασία σε επίπεδο συνείδησης και αναλόγων συναισθημάτων.